

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

Берген сөзүвүске ээ болур бис

Таңды районнуң көдээ ажыл-агыйының амьл-ишчилеринге

Каа-Хем районнуң көдээ ажыл-агыйының амьл-ишчилеринин АЖЫК ЧАГААЗЫ

Эргим эштер!

Каа-Хем районнуң колхозчулары, көдээ амьл-агыйын тускай эртеингерлер, СТС амьлчынары болгаш бүгү амьлчы чоннары СЭКП ТБ-ның декабрь Пленумунун шийтпирин ийи-биле деткип, Рязань областын малчынарынын, чурттуң мурнакчы колхозтарының болгаш совхозтарының кайгамчыктыг дуржулаганын ажылап, чеди чылдын ийги чылын хуусаа бетинде күөсүдир дөөш бүгү уластуң социалисттиг чарыжыга киришпаша, мал амьлчыны болгаш чер амьлчынын продуктуларын бүдүреринин талазы-биле боттарынышка бедиткен хүлээлгелерин алган бис.

Боттарыныштын төлөөлөөниче кемчелерин практикага боттандырыпшаан, 1960 чылдын бирги кварталында алган хүлээлгелеринин күөсүдир талазы-биле баштайгы чамдык чедикшилерин чедип алган бис. Күрүңгө ээт садар талазы-биле хүлээлгени район шийткис-биле 152,5 хуу күөсеткен.

Хүлээлгелерин тус-тузунда 363,4 — 132,3 хуу күөсеткен «Октябрь 30 чылы», «Кызыл туң» колхозтар күрүңгө ээт садар талазы-биле эки көргүзүлгө чедип алган. «Тилелге» көдээ амьл-агый артелинин малчынары база багай өөс ажылдап, олар ээт садар талазы-биле бирги кварталдын хүлээлгелерин 114,7 хуу күөсүдирин хандырган. Районга сүт бүдүрүш өрткөн чыл-биле дөңсөөгө элөөн өскөн. Бирги кварталда өрткөн чылдын ол уези-биле дөңсөөгө 955 центнер хөй сүт алынган. Ону күрүңгө садар талазы-биле хүлээлгени колхозтар 132,8 хуу күөсеткен.

Бө чедикшилер болза, алдынган социалисттиг хүлээлгелерин күөсүдирин боттарынын күш-амьлы-биле хандырын турар бистин саамчыларынын, инек кадарчыларынын, хөйжүлүрүн, бызаа ажаакчыларынын, хаан ажаакчыларынын чүтүлдүгү күш-амьлынын түпкөли болур. 12 саамчылар бирги кварталда өрткөн-сүткүч инек бүдүрүшүн 350-ден 450 кг, 26 саамчылар 250-ден 350 кг чедир сүтү саганаар. «Октябрь 30 чылы» колхозтун саамчыны Н. Сымчаан аяа бажылаан инек бүдүрүшүн үш ай иштинде 450 кг. «Кызыл туң» колхозтун саамчыны М. Самбушка — 364 кг. «Тилелге» колхозтун саамчыны М. Михирмаа—459 кг сүтү саганаар. Ленин аттыг колхозтун саамчыны А. Яковлеваның чедикшини бисти өзө өртүп турар. Ол аяа бажылаан симменталь уксалыг хунажын инектеринин бөрсөндөгө-не 777 кг сүтү саганаар. Элеккил чедикшилерин, эки саамдын, азырал ажаакчынын ачымы-бил ол ону чедип алдыр аргалыг болган. Инек кадарчылар Т. Арычча («Октябрь 30 чылы» колхоз), Н. Балчугон Т. Кылан («Кызыл туң» колхоз) эки түндүлдерин чедип алганын, олар кышкы одарларынын чөп ажылаанынын болгаш малга немелде чедикшилерин бергендигин ачымы-биле кышкы үедө бир баш мал бүдүрүшүн өнааштыр 250-ден 300 грамм чедир дензи немелдиз ап турар. «Тилелге» колхозтун инек кадарчыны Сувак Узун бир башка өнааштыр хонукта ортумаа-биле 650 грамм дензи немелдиз алган.

«Октябрь 14 чылы» колхозтун бызаа ажаакчыны В. П. Жирнова 56 бызаалары ажаакшыпшаан, хонукта ортумаа-биле 600 грамм дензи немелдиз ап турар. Ленин аттыг колхозтун инек кадарчыны Тимофей Куксин чыгыштырып эмшир турар 68 бызааларын бир бажыга өнааштыр хонукта ортумаа-биле 480 грамм дензи немелдиз алган.

Мал амьлчынын күдүренинге партия организациалары болгаш райондук колхозтарынын баштаар черлери улуг рольду ойнаан. Олар күдөниң амьл-ишчилеринин ортузунга масса-политиктиг амьл чорударыңче улуг кичиңгей салып турар аларган. Ленин аттыг, «Тилелге» колхозтарынын ыраакы одарларында мал амьл-агыйларынга култуура-агый организациаларына. Мыда лекцияларын номчуу, кино-чуркертканы көргүзүп турар, а «Октябрь 14 чылы» колхозтун фермаларында ийи кызыл-булуг амьл-агый турар. Язы-бүрү мергезилдерин малчынарынын санаа-оңал солчүшкүнаарын калбаа-биле практикапал турар бис. Чизжа, райондун саамчыларынын бир чөвүлөл хуралыга амьл-агый дуржулаганын солукша болгаш «Тилелге» колхозка барып, мыда инектерин баалайын ажаакчынын аргамы-биле тамышкан. Хаан ажаакчыларынын чөвүлө хуралын «Коммунизмче өркү» колхозка база механизаторларын район чөвүлө хуралын эрттирген. Эки бригадаларга, фермаларга тымыр шилчир кызыл туктар колхозтарынын хөй кезинде тургустунган. Социалисттиг чарышты калбартырын эки формазы болза райондун эң эки малчынарынга алдар болдурган пөжөөлөрүн эрттирери болур деп санап турар бис. Со-

БРИГАДАНЫҢ БЕЛЕТКЕЛИ

Ленин аттыг көдээ амьл-агый артелинин огород бригадалы (бригадир эш Ондар) тарылгага белеткел амьлдарын организациастыг чорудуп турар. Ногаа тарымынга дуржулаганы 20 колхозчу хөрөңгө-нерин, 4 аътты, 2 тергени ол бригадала бажылаан. Ногаажылар бо чылдын 20 гектар картофельди база

капуста, согуна, отурен, арбу, морков, помидор культураларын 8,3 гектарын тарып, оларнын урезинерин четчир кылдыр белеткөн. Бригаданың кижигүнери ногаа урезинин боттарынын бажынарында өстүрүп турар, 5 парник онгарлары бар, шидиг 100 рамалар белең, ку-

куруза шауңуде төктүңгөн 300 тонна едети ам таратып турар. Бригаданың кижигүнери социалисттиг хүлээлгелги, оларнын аразында О. Севид, Ш. Ондар, О. Бажыт олар өнаашкан амьл-ишчилерин күөсүдир турарлар.

М. ЧИМБИИ.

ОЛАР БАЗА ИДЕПКЕЙЛИГ КИРИШКЕН

Чөөн-Хемчик райондун «Коммунизмче өркү» колхозунун дарганы чакырылганга тергелер 60 илдин, 12 тергени, урезин чоронаар 3 демир доскаарын, 15 аят-

илдин септөөн болгаш тракторларын, автомашиналарын, сепкеаларын сепкедигенине база идепкейлиг киришкен. Дарганынын амьл-ишчилерин О. Семис-

оол удуртпашаан, бөду база дарганын турар. Дарганын 650 аъттын дагаларын база кылган.

Д. ӨНЕР-ООЛ.

Африка чурттарының казак болгаш хөй-ниити организацияларының Онза конференциясының даргазынга АККРА

Дээржи дарга, Африка чурттарының казак болгаш хөй-ниити организацияларының Онза конференциясынын киржикилеринге мези сеткилдин болгаш чүректин ханымын дайырымны дамчыдарынын диледим. Боттарынын хосталгазы болгаш национал хамаарышпас чоруу дөш, Африкага тайбын болгаш аймык чок чорукту быжылаар дөш, колониализмге удур Африка улустарынын өрес-маадырлыг демиселин Совет Эвилели ол улустарынын шынчы өнүгү болганда ханы күзеп көрүшкүчүн сагыш-сеткилди биле ылгаарап турар. Африка дилти делегейини кирюлүг чөсеткен хостуг чери болдурар деп Африка улустарынын күзөлүчүдүдерин совет кижилер бедик үнелеп болгаш бурун деткип турар. Бүгү чурттарының болгаш дилтирени улустары тайбын болгаш ааскежиктиг амьлдар-чуртталганы күзеп турар, мынчангаш бир өөс ол чаагай сорулагы чедип алдыр дөш демиселе оларнын күженишкенине улам-на каттышкан турар болза, бүгү-ниити тайбыннын хөрөө тилеп үнөр. Африканын казак болгаш хөй-ниити организацияларынын Онза конференциясы Бамдунга болгаш бүгү Африканың дараалында үелерде болгалаан конференцияларына чарлаттыган улуг чаагай принциптерин эдербешпаан, бүгү делегей тайбынны быжылаарынын хөрөөгө чугула чаа салымыкынны кийер деп идегеди моон-биле холбаштыр илергелерин менче чөшпөрөп көрүңөр. Африка улустарынын хостуг өрге-шөлөөзинин болгаш хамаарышпас чоруунун иүүрүндө, тайбыннын болгаш бүгү кижиги төрелгетенин деп-шигеленин иүүрүндө силерин конференциялар бөдүрүп мурунда турар сорулагаларын шийтпирлээринге улуг чедикшилерди болурун сеткилдин ханымын күзеп тур мен.

Н. ХРУЩЕВ,

СССР-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы.

Москва, Кремль 1960 чылдын апрель 6.

«Хүндүлүг шахтёр» атты болгаш I чергениң «Шахтёржу алдар» демдээн тывысканының дугайында дипломну Н. С. Хрущевка тывысканы

1960 чылдын апрель 4 болгаш 5 хүнеринде Москвага, Эвеледер Бажынынын Колонизамыг алымы ССРЭ-нин хөмүр дай улестирүүнүн профессионал эвилелинин элөөлөгө VI съездин болуп эртен. Ол-ла бажыга 40 чылдар мурунда даг амьлчынарынын профвелелинин бирги тургучку съездин болуп өрткөш, совет дагалаларын профвелелинин тургустунганынын эгезин салган.

Бистин чурттуң хөмүр даш улестирүүнү хөмүдөңгө Н. С. Хрущевтун улуг хавылазы, совет дагжыларынын дугайында оон доктаамал сагыш салып турарынын барылаашаан, хөмүр даш улестирүүнү амьлчыларыннын профвелелинин VI съездин Донаун хөчүгү шахтёру эш Хрущевка «Хүндүлүг шахтёр» деп атты тымыр болгаш оун I чергениң «Шахтёржу алдар» демдөк-биле шааваар деп шийтпирин хүлөөп алган.

Апрель 7-де VI съездинин бөлүк делегаттары Кремльге Н. С. Хрущевка барып чораванын. Хөмүр даш улестирүүнү амьлчынарынын профвелелинин ТБ-ынын даргазы Н. М. Владиченко делегаттарын мурундаан Никита Сергеевичке хүндүлүг атты тымысканы дөш анаа чүректин ханымын дайыр чедирген. Хоочун шахтёр, «Приморск-уголь» комбинаттын начальнигы Со-

циалисттиг Күш-амьлынын Маадыры А. С. Аалдыев диплому болгаш хүндүлүг шахтёруну хөрөк демдөң, а ол ышкаш I чергениң «Шахтёржу алдар» деп демдөкти эш Хрущевка тымысканы.

Н. С. Хрущев оон амьл-чорудулазаны бедик-биле үнелеп турары дөш эштерге сагыш-сеткилдин ханымын өөрүп четтиргенин элөөрөкөн.

Эштер Е. И. Дроздецкий, А. Г. Щербина, М. И. Белцкий, Н. С. Морозова, Д. З. Довгий, П. М. Качанов, Л. А. Быстров, И. П. Карсолов, Я. И. Копаница, П. А. Кавалеров, Н. И. Комогорцев, Д. И. Голосапов олар аразына чораван ол бөлүк делегаттары-биле, ол ышкаш суралыг шахтёрлар-биле, мурнакчы бүдүрүлгелерин болгаш чамдык хөмүр даш комбинаттарынын удуртучулары-биле Н. С. Хрущевтун аразында бир шак ажыг үениң дургузунда чылыг беседэ болган.

Н. С. Хрущев амгы үедө хөмүр даш улестирүү канычаар амьл-агый турарын, хөмүр дашты болгаш черин казарынын талазы-биле хөй күш үнөр, аар амьлдарыннын механизациасташканы болгаш автоматизациялан улугу-биле сонугураа болгаш шахтёрларын канычаар чурттап, боттарынын хостуг үелерин канычаар эрттирив турарын айтыргылаан.

Улустарнын аас-кежиит тайбың күш-ажылда

Н. С. Хрущевтун Францияга чоруп турганынын дугайында дыназыг бурзуун бистин колхозчуларыныс улуг өөрүшкү-биле уткуп турганнар. Никита Сергеевичинин ол чурттуң чоңу-биле чылыг, найыралчы ужуражымшыкынары, оон беседалары болгаш чугаалары Француз чачактыг удуртучулары-биле чугаалажымшыкынары база бисти өөртүп турган. Н. С. Хрущевтун Францияга чораванын бистер бүгү-ниити тайбынны камгалаарынын хөрөөгө чаа, салымыкын, дайын талаалкчыларыннын лагеринге согушкун деп санап турар бис.

Биске тайбың болза агаар ышкаш, хлөб ышкаш хөрөктүг, чүге дөш кижиги төрелгетениң бөдүлүг аас-кежиит — кайы-тайымын өөрүжүрүндө өөс, а чөгөдөмкы тайбың күш-ажылда. Боттарыныштын хандыкшаан амьлчымыстың кайгамчыктыг үрөтүңгелдери биске улуг өөрүшкүн берип турар.

Ярослав ЧИЖ,

Бистин Золочевск районун колхозчу малчынары улуг күженишкениринин ачымында областа бирги Социалисттиг Күш-амьлынын Маадыры Львов областың Золочевск районун Струден сүтө.

Тываның тараажылары! Часкы хову амьлдарын кыска хуусада эрттирээлинер!

ХОВУ АЖЫЛДАРЫ ЭГЕЛЭЭН

Сөөлгү чылыг хүнер Сүт-Хөл районунуң девисизеринде тарылга шөлдөрүн дүрген эргипкен болгаш колхозтар шын базырышыкыныче кирипкен.

Киров аттыг көдээ амьл-агый артелинде 8 тракторлар шын бастырып турар. Олар баштайгы хүнерде Өлеңиг-Ховуа болгаш Хемчин уюнда 256 гектар черини шыгын бажырган. Трактористтер аразында Монгуш Суур-оол, Монгуш Сайын-Белек олар хун нормазын 150 хуу күөсүдир турарлар.

«Бөра-Тайга» колхозта 4 трактор амьл-агый эгелээн. Шими-Асында болгаш Шөлөз-Тейде 150 гектар черини шыгы бажырганын. Ол колхозтарын трактор бригадаларынын бригадирлери Монгуш Канчыр-оол биле Сарыглар Очур-оол олар механизаторларын күш-амьлын, хову турлагаларын дөңсөргөн эки организациастап турарлар.

Чөөн-Хемчин районунуң «Хорум-Даг» колхозунда шын базырышыкыны апрель 6-да эгелээн. Ында «Беларусь» деп 2 трактор амьл-агый турар.

Ол колхозтын арга-барыны 516 гектар ангыс чери аңдарган. «ДТ-54» тракторунун бажырышчылары Ондар Далбыгы, Ондар Маадыр-оол, Монгуш Сергеевич өлөр күнде 6 гектар черин аңдарарын 8—14 гектар кылдыр амьл күөсүдир иелген.

Чөгүм чүпү бодан турганыл?

Шык базырышыкыны эгелөөн турда, мынчага чедир белеткелдер чүге кылдырмааны, колхоз даргазы Очур, бригадир Тажи чөгүм чүпү бодан турганы? Тарылга шөлдү эгелөө-да болза, көдээ амьл-агый артели чакы амьлдарга белеткел чок ужуражып турары кончук чарыжыныг. «Кызыл туң» колхозтун 4 тракторларынын чүгө чачыны амьл-агый турар болгаш оон өскелери чөккө чедир-ле септеттенин. Тарылгага карер 4 аят андызымын, 5 илдиниң чачымын-даа септеттенин. Харында оларнын чамдыкын чиккен.

Арбай, сула, картофель болгаш өске-даа культураларын урезиннери шуут чок. Тарылга шауңуде чачыны тонна-даа едек төкпөн. Партия организациазынын бюрөзу тарылга белеткелдинин дугайында айтыргыны шыгыны чугаалашкан болгаш каш хонуктарынын иштинде белеткелдерин дөңсөргөн шийтпирлелди. Индыг-даа болза, партбюро бө чугула айтыргыны озалдадып чугаалашканы база четпес.

Колхоз тракторларын септедери-биле Чадаан СТС-че чаа чоруткан. Баштаар чер урезин тыгынчы-биле колхоз даргазы Очурну ары талакын колхозтарыныче айтпадырган. Чөпкөк-хөреседерин септөө, шөлөк едек төтөр амьл чөккө чаа эгелөөн. Харымылга чок чоруктуң уржундан белеткелдер мычаар хождоан.

С. АГБАН,

Өзүр район.

Съездинин делегаттары — хөмүр даш комбинаттарынын амьлчынары болгаш удуртучулары бүгү-ле дагжылары мурундаан Коммунисттиг партияга, Совет казакка болгаш Н. С. Хрущевтун бөдүлгү хөмүр даш улестирүүнү хөмүдөңгө совет шахтёрларын амьлдарын ажикидерин дугайында мога чок сагыш салып турары дөш ханымы-биле өөрүп четтиргенин илереткенер. Амьл телеварин болгаш тарифтиг төлөвдерин эде тургусканынын ачымында сөөлгү үениң дургузунда шахтёрларын амыр амьл төлөвдери дыка көүзөң, шахтёржу суураалга болгаш хоорайларга чуртталга туугуна талазы-биле улуг амьл чоруттунуп турар. Хөмүр даш улестирүү эки амьл-агый, хөмүр даш казарынын планы урчүчүгү ажы күөсүдиринин турар. Шахталарда болгаш туудуларда чаа, бедик бөдүрүшкүлүг техниканы калбаа-биле амьл-агый турар. Ол чорук шахтёрларын күш-амьлы байдалын ажикидип, чикеткен. Иже-нерлер болгаш техниктер, эртеденер, мурнакчы амьлчынары-биле кады амьл-агый турган, шахтёрларын бүгү-ле амьлдарын шалымыкы чымыл, а ол ышкаш дына хөй аар амьлдарын механизациастар арганы берип турар кайгамчыктыг комбинаттары болгаш өске-даа машиналарын тургусканын.

Никита Сергеевич Хрущев Совет Эвилелинин шахтёрларынын оларнын улуг чаагай амьлдарын улам улуг чедикшилерин болурун күзөөш, дагжылар чеди чыл планынын овалгаларын хуусаа бетинде күөсүдир болгаш бистин чуртка коммунизм тургузушкуну хөрөөгө улуг салымыкын кылдыр дөңсөөгө идегенин илереткен. Хөмүр даш казарынын техникамын болгаш технологияын дүргөн сайырадыр, шахталарга болгаш туудуларга комплекслик механизациасташканын база автоматизациялан калбаа-биле боттандырып, күш-амьлыны бүдүрүшкүлүгүн өзүлденин улам улуг темптерин чедип албашаан, бө бүгү-ле үндөңгөш, шахтёрларынн материалдыг чаагай чоруун улам ажикидерин шахтёрларга ол күзөөн.

Беседанын киржикилерин Н. С. Хрущевтун холун шахтёржу өзү-биле дыныг туудуп, бистин улуг Төрөө чуртувустун болгаш бүгү улустарын аразында найыралды, тайбынны быжылаарынын чаагай чорууга кадык чаагай болуп, хөй-хөй чылдарга чуртталганын анаа күзөөн.

Н. С. Хрущев чурттуң бүгү шахтёрларына ийги байыр чедирерин дилөөн.

СССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазынын Оралакчы А. Ф. Засьяк, ВЦСПС-тин секретары А. А. Булгаков болгаш СЭКП ТБ-нын аар улестир чедикшинин эргелектин А. П. Рудаков олар беседата киришкенер.

Механизаторлар болгаш септекчилер часна уткуштур

Улуг-Хем районунуң «Х Улуг хуу» колхозунун амьл-ишчилери чеди чылдын ийги чымына элөөн белеткелдерин ужуражып турар. Урезин четчир болгаш чажар шыналарга чедир аргылдаттыган. Механизаторлар 7 трактор, 13 автомашинамын 12-зин, 9 селканы, кукуруза чажар 3 селка, 56 илдини, 21 андызынын септеп дооскан.

Артель кывар, чаар материалдарын тарылга шөлдөрүн чамдык 5 кезек черде баштайгызын чедирип алган. Колхозтун кывар, чаар материалдарын төп бааламында 15 тонна бензин, 16 тонна соларка, Оттук-Даш, Өдөң-Шөлү участкаларында 6—6 тонна, Кара-Талда болгаш Узун-Сайда 3—3 тонна кывар чүдүлү база 1 дооскар үстү, 1400 кг керосинини баш бурунгар өөртүп чедирген.

Механик Николай Анисимов бө колхозка амьл-агый киргенден бээр үр болбан, ыска үениң иштинде механизаторларын күш-амьлын шын организациастап, четпес кезектерин кайы-даа сурагап, тын турган, септегенни доостурун шыдаар аргалыг болган. Мурунда колхозтун механигин турган Кисляковтун санаараткан амьлын ол кыска үениң дургузунда айлап-башкарып алган. Септекчилер Ф. Кондрашин, М. Черил-оол «СУП-14» деп, эң сөөлгү селканын септеп дооскан, механик Н. Анисимовка болгаш селсар Д. Рышкинге хыватышпаан, хуаа-дин берген.

Н. БАЗАН.

В. И. ЛЕНИННИН ТӨРҮТТҮНГӨН ХҮНҮНДӨН БЭЭР 90 ЧЫЛ БОЛГАНЫНГА

ПРОПАГАНДИСТИН ИНДИРИ

Кичээлдери эрттирип турарым

Бай-Тайга районун «Найрал» колхозта чеди чыл школынның башкылар коллективинде СЭКП төөгүзү өөренип белгүмү 1959—1960 өөредилге чыында организастан тургускаан. Оон пропагандинге партия райкому мени бадылаан.

Белгүмүн дынакчыларын четчелеп турар үедө, оларын билинин денемин, сонургалын барымдалаар чорук кичээлдин чорудулазынга чугула учур-дузалык болуп турар дээрин практика көргүзүп турар.

Кичээлге кандыг-бир теманы дугайында лекцияны номчурунун мурнуна анаа баш бурунгаар белеткенип, доочу көспектиги кылып алгам, чорудуп турар мен. Дынакчыларын кичээлге өөренип турар теманың кол-кол айтырларыңче угландырып чугула. Теоретикти айтырларын практикти согулаарга-биле холбаштыр чорук кол чүүл болуп турар. Мынчанга өөренип турар чүүлдерин коммунист тургузушкунун практикти согулаарга-биле, областын, районун, колхозтун болгаш школанын амдыралы-биле холбаштырып турар мен.

С. ИРГИТ.

Дараазында теманы тайылбырларынын мурнуна эрткен кичээлди каш мүнута иштинде катаптаар дынакчыларын ханы билини чедип алырга ажыктыг. Мынчанга катаптаашкын үеинде дынакчылар боттары салдыган айтырларын харыылаар. Оларын чедир чугулаваан чүүлдерин түнөп чугулааш, ам дараазында теманы тайылбырлап турар мен. Кичээлдин сөөлүдө дынакчыларга бажы оналгазын бээр чугула.

Оон түнөөнде бистиң белгүмүнү кичээл организастангы эртин, өөредилге чымын эгезинден бээр кичээл үстүп көрбөс. Дынакчыларын кичээлдерге сонургалы улагаткан болгаш организастангы көөп турар. Оларын иштинден К. Мөгө, Дандар-оол, Байыр-оол олар эки өөренип турарлар.

С. ИРГИТ.

Колхозтун мурнакчызы

Ооржак Калтакпан — «Кызыл тараачын» колхозтун мурнакчы болгаш хей чылда ажылдаан дуржулагый хойжуларынын бирөөнү. Ол, эрткен чымын 100 хойна-на 115 хураганын ажаап алган болгаш оларын бүрүн-биле доруктуруп, өстүргөн.

Бо кызын колхозтун девиескериңге хар улуг чаган. Иччалза-даа аш Калтакпан бүгү хойларын менди кыштагалаткан. Оон коданымда ам тараачын» колхозтун мурнакчы болгаш 140 хой төрөш, төрттүгөн 145 хураган бүрүн камгалап алдыган.

Бо чымын 100 хойна-на 120 хураганын өстүрүп алырын боду хулааңышпаан, «Совет Тываның 5 чымы» колхозтун мурнакчы хойжуу Ооржак Төрөн аш Калтакпан социалист чарыша кыйгырган.

Н. ЭМЕР-САРЫГ.

Барың-Хемчик район.

Шефчилерин дузазы

Улуг-Хем районда «СЭКП XX съездин» колхоз бо чымын 60 тонна чугайны өртөкшөө оон 60 муна рубльдин оругазын кирип деп планнаан. Чугайга хергалар дашты 15 километр чедир Лайыракан даандан бускаш машина-биле өөртүп экеп алган.

Чокта чаа колхоз баштаар черини активчилер-биле каттышкан ху-

Д. ШУЛУУ.

рар. Социалист күрүселерин тендик дивес үндөзүн база ажылчын ангы-биле тараачыларын өвилели, а удурткучу күжү марксисти-ленинчти партиялар болуп.

«Социализм тургузушкунун марксисти-ленинчи принциптери, ол принциптери ажылаары тус-тус күрүселерин хөгжүдөзүн тодаргай байдалдарына маргын чок дүшкөн турар учуртук туржак, бүтү социалист чурттарга бир демей болуп. Тус-тус социалист чурттарын үндөзүн өрге-ажыктары-биле бүтү делегейин социалист системанын өрге-ажыктарынын аразында долу чыгыш ай өн туруп турар» деп Совет-Чехословак кадды кылган декларацияда чугаалап турар.

2.

Нивити болгаш онзагай, бүтү делегей болгаш национал чүүлдерин дүштүрери социалист лагер чурттарының коммунист болгаш ажылчын партияларын ишти, даштыкы политиказын, практикти ажил-чорудулазын оң чугула чүүл болуп. Бодунуң национал материалдыг болгаш угаан-болал күштерин чайгыш чок кеңдүрүшкүнү дугайында сагым салышкын өске-даа социалист күрүселерин шын билдирген өрге-ажыктарына, бүтү делегейин ажылчын чонгарынын интернационалчы, ангы талды-биле өрге-ажыктарына кандыг-даа харе чергези-биле удур тургустумайн турар.

Национал байдалдарын болгаш онзагай чүүлдерин бодуну төрүмөл бодуңдуңуң чүе кылдыр хуудураар дээр ревизионистерин чүткүл болза национал шымы-биле шымтынып алгаш социализмге өскөрөлгөн, оор-

Ленинчи номчулгалар

Владимир Ильич Ленинни төрттүгөн хунүндө бээр 90 чыл болурунга холбаштырган политикти илеткедер, лекциялар, номчулгалар, беседалар Чөөн-Хемчик районун колхозтарында, бүүдүлгө, албан, организация черлеринде, школарда калбарып турар.

Политикти болгаш өртем билгилер илеткелер иштинде район салбырын лекторлары, партия организацияларынын агитаторлары улуг генийин дугайында темаларга 24 лекцияларын номчаан, хей санын илеткелдерин, беседаларын, ытыкыр номчулгаларын организастан. Ленин аттыг, «Коммунизмге өрук», «Искра» болгаш өске-даа колхозтарын, Чадаана АТК-нын клубтарына сөөлү үедө «Ленинизм — коммунизм дөш демиселдин тугу», «В. И. Ленинни төрттүгөн хунүндө бээр 90 чыл болуру», «В. И. Ленин — Коммунист партиянын болгаш Совет күрүсүнүн үндөзлекчизи база тургузуучу», «В. И. Ленин ышкаш өөренип, ажилдаар болгаш чурттаар», «В. И. Ленин болгаш бистиң чуртувуска коммунизм тургузушкунун айтырлары» болгаш өске-даа лекциялар номчуттуган. Лекция номчулаарына лекторлар А. Самбуу, В. Минсөөк, М. Буян, Сендакы, Ойду-

М. СЕВЕН,
«Шынын» корреспонденти.

Лекциялар болгаш беседалар

В. И. Ленинни төрттүгөн хунүндө бээр 90 чыл болурунга холбаштыр Ленинчи номчулгалар болгаш лекциялар, беседалар Бай-Тайга районун колхозтарында болгаш бүүдүлгө, албан, организация черлеринде, школарда калбаа-биле организастангыны эртин турар.

Политикти болгаш өртем билгилер илеткелер иштинде кижигуверни «В. И. Ленин «Коммунизм» материалдык техникти базазын тургузар дугайында», «В. И. Ленинни төрттүгөн хунүндө бээр 90 чыл болгаш», «В. И. Ленин — Совет Эвилелинин Коммунист партиянын организастангы болгаш баштыкчы» деп темаларга лекцияларын номчуп турар болгаш районун Бультура бажыныга «Тайыңга ынакшыдыг Ленинчи политика» деп лекцияны райком секретары аш Х. Ш. Бөгөй номчаан.

А. НОРЖУН.

КУШ-АЖЫЛЧЫ ЗЭЛЧЕГДЕ

Тараа сайгарылазынын Кызылда төп базазынын чанында улуг складтын туудун аш Д. Ондарга удурган 12 кижик составтык бригада кылып эгелден. Владимир Ильич Ленинни төрттүгөн хунүндө бээр 90 чыл болуп оннга күш-ажылчы белек кылдыр ук складтын кол туудун апрель 22-ге чедир доозар дөш бригаданын кижигуверни шудургу ажилдап, хүнде норманын кижик бүүрү 150—175 хуу күөсөдип, күш-ажылчы эзелчегде кирип турар.

З. ЛЮНДУП.

Владимир Ильич Ленинни амдыралына болгаш ажил чорудулгаларына хамаарышкан документ бүүрү совет кижинин чүрээнге чок. Пролетариаттын баштыкчынын хей талаларыг улуг ажылынын дугайын көргүзүп турар документтерин чангыс одуруу-даа билдинмейн барбас учурлуг. Унелиг материалдарын үр болганынын уржуунда үрелип, баксыраан кезектерин камгалап, катап тургузар дөш бо талазы-биле тускай эртемниглер кызымаккай-биле ажилдап турар.

Бистиң мурнувуста ковар фотография: мында 1917 чылдын апрельдин 4-те Тавричск ордузунга В. И. Лениннин чүе чугаалап турарын көргүскөн. Анаа ол мынчан бодунуң гениалдыг Апрель тезистерин чарлаан.

Бо фотодокументинин төөгүзү дыка солун. 43 чылдарын мурнуна П. Волковтун кылган негативинин эмүлсизы балалы берген болган. Мынчанга бо чурукту шуут үрелген деп санап болур турган. Ыччалза-даа СЭКП

ТК-нын чанында Марксизм-ленинизмни институтун архивинин кино-фото-документилер салбырын ажилдакчыларын уран-шевер, үргүчүлөдиг ажылынын ачызында бо чурукту катап көөр аргалык болган бис. Негативтин үрелип эгелдеринин мурну чарында оон дүжүрүп кылган 6х9 сантиметр хемчээлдиг чурукту тыпкан. Оон ачызында бо фотографияны катап тургузар аргалык болган.

Бо үениң бедик шынарлыг ада-чуртун пленказынга ол тывылган чурукту ыяк хоолгалап тырттырып тургаш, Эзулуг негативтин хоолга негативин кылтыра, оон бүлүргөй көстүп турар хевирлер тургустунган.

Шак мындыг арга-биле төөгүге эн-не унелиг фотодокумент камгалаттынып алдыган.

Чурукта: Тавричск ордузунда В. И. Ленинни бодунуң Апрель тезистерин чугаалап турары. Петроград, 1918 чылдын апрель 4-те. Фото П. Волковтун.

В. И. ЛЕНИН СОЦИАЛИЗМ ТУРГУЗУШКУНУН ДҮРҮМ ЭЗУГААР БОЛУР НИТИ ЧҮҮЛДЕРИНИ БОЛГАШ НАЦИОНАЛ ОНЗАГАЙ БАЙДАЛДАРЫН ДУГАЙЫНДА

«Бистиң херээвиң бугу делегейиниң херээ болуп дээрзин үрелчү билип келген болгаш ултайн-даа турар бис...»

В. И. ЛЕНИН.

Социализм тургузушкунунда дүрүм эзугаар болур нивити чүүлдерин болгаш национал онзагай байдалдарын дугайында айтырып болза, коммунист болгаш ажилчын партияларын теориясында база практикасында эң чугула айтырларын бирээни болуп турар. Социалист лагерин чурттарынын хөгжүдөзүн чыныгы шудуру, оларын аразында харылаалар, чаа нивити тургузушкунунда кайы-кайымынын дуржулазын боттарынын аразына ажылаар чорук ол айтырып-биле холбашкан.

1. Акы-дүмча партиялар социализмни бир-ле дугайында тургускаан болгаш коммунизмге чоруту шалгалган боттарынын турар бистиң чуртувустун дуржулазын чогаалдычы ажылап турарлар. Октябрь революциянын тилененини сөөлүдө баштайгы айлалда-ла В. И. Ленин Совет республика социализмниң бүтү делегей армиянын отряды болуп деп айтып турган. Бистиң чуртувустун үлүгү «дегейиниң улуг шимчөөшкенин баштыны болуп чорутуу эске-кежик онашкан» деп ол демдегеп турган (Чогаалдар, т. 28, аралы 310).

Бистиң революциянын учур-дузалык национал хемчээлдерге кызылгарлар чоруктан улуг хастырылыг чүе чок деп В. И. Ленин демдегеп турган. Бодунуң пролетариатты характерин ачызында ол революция делегейиниң ажилчын ангымынын келер үедө капитализмниң ажал тилектеринин эгеа болган. Оон кол шынчар демдектери болгаш дүрүм эзугаар болур чүүлдерин пролетар революциянын болгаш социалист тургузушкунун орукчине кирип турар кандыг-даа чуртка ажылаттымып болуп.

Моон-биле кадды В. И. Ленин, Коммунист партия улустарын национал өрге-ажыктарын чедир үнелик көрбөс чорукка удур шиптирлеп демисежин келген. Нацлаларыңа те-

НАЦИОНАЛ ОНЗАГАЙ БАЙДАЛДАРЫН ДУГАЙЫНДА

зунун салым-тол, ажил-агый, культуру тургузушкунуну талазы-биле оон чедишкенини холбашкан турган.

Делегей аразында национал онзагай байдалдарын база барымдалап көөрүн В. И. Ленин ол хире туррушту демдегеп турган. Улаустарын болгаш чурттарынын аразында национал база күрүне мылгалдары делегей масштабына социализмни тилкеленини сөөлүдө белин көчүтүр үе хевээр арттар деп ол айтып турган. Оон учурунда делегейин коммунист болгаш ажилчын шимчөөшкенини интернационалчы тактиказын чангыс айып аны-анызы болур чүүлдерин чайлаар, национал мылгалдарын уауткаарын эвес, а коммунизмни кол принциптерини шын таарыштыган мыды боттанымын, оларын национал болгаш национал күрүне мылгалдары таарыштып ажилдаарын негеп турар. Моон-биле кадды Ленин национал мылгалдарын болгаш онзагай чүүлдерин хевээр чоруктарга удур баш бурунгаар салгыдырып, национал онзагай чүүлдерин социалист революциянын болгаш пролетар диктатуразынын дүрүм эзугаар болур нивити чүүлдер-биле дүштүр көөрүн негеп турган.

Дараазында болгулаан бүтү нивити хөгжүдөзүн Ленинни түнөөлөдиг шимынын бадтыкаан. Улуг демократиянын чурттарынын тывылган болгаш хөгжүдөзүн социалист тургузушкунун үнелик чуртувуска бот дүшкөн олза дүрүм эзугаар болур чүүлдерге колдуунда үндөзлөш олар көчүп турар деп чүвени көргүскөн. Ол чурттар ССРЭ-ниң ажилчын чонгарынын салганы нивити чангыс айы өрүк-биле чоруп өрар.

Социализмниң дайымынын, бүтү хевирлерин ревизионистериниң чангаш пролетар революциянын болгаш социалист тургузушкунун дүрүм эзугаар болур чүүлдеринге база удурлазып турарлар. Ол дүрүм эзугаар болур чүүлдерин боттандыраар чорук социалист чурттарынын күжүнүн болгаш чедишкенин хевириниң база бир чугула үндөзүн

болур. Национал онзагай байдалдарын ролон хевириниң, ревизионистер дүрүм эзугаар болур нивити чүүлдер чок болгаш болбас-даа учурулук, чурт бүүрү өске чурттар-биле демейлешке хөгжүдөзүн кандыг-бир шугурум бодурубайн турар чүлө бодунуң онзагай өрүк-биле хөгжүрү учурулук дээр чүвени көргүзгөн ордан чурттар. Ревизионистер пролетар революциянын болгаш ажилчын ангымын диктатуразынын марксисти-ленинчи принциптерин бужартаарын ордан чурттар, социализмни чурттарында социалист тургузушкунун хевирин тургузулуп, оларын чангыс азия коммунист уластан «национал коммунизм» идеяны пропагандалап турарлар.

Акы-дүмча партиялар ревизионистерин ол шуралкыларынга удур шиптирлеп өйтүр шавымынын берип турар. Социализм чурттарынын коммунист болгаш ажилчын партияларын сургалып Декларациянын база бир кол чүүл болза, социалист тургузушкунун нивити болгаш онзагай чүүлдерин дугайында айтырып болуп турар. Декларация марксисти-ленинчи өөредилгени улуг ролон демдегеп, марксизм-ленинизмни алим шимынын бүтү нивити болурунче кичээлге илгерилерин турар. Социалист тургузушкунунда нивити болгаш онзагай байдалдарын бот-боттарына удурлаштырып тургустуру чоруктун теория талазы-биле барымдала чорун болгаш политика талазы-биле хералым Декларация сойлаап илередип, оларын практиката шын дүштүренини болдуварын болгаш өржөкчө чүтүлгөзүн айтып турар.

Тус-тус чурттарынын онзагай байдалдарында хамарылаар чокка социалист чурттарына бодунуң салдарын чедирин турар дүрүм эзугаар болур нивити чүүлдер ол бүтү чурттарга бот дүшкөн дээрин ССРЭ-ниң болгаш социализмниң өске-даа чурттарынын дуржулазын көргүзүп турар. Моон-биле кадды акы-дүмча партиялар ол дүрүм эзугаар болур нивити чүүлдерин чурт-

тан чайланы болурунда өске чүтүдө эвес-тир. Улусчу өрге-чагырамын дүжүрүр дөш боо-чеспектиг ажил демиселдин үеинде венгр контрреволюциянын национал шымын ажилдап турганы таварыла эвес. Ажилчын чонгарынын дайымынын националчын хевирин өскүдүп, Венгрияны бүтү социалист лагерге удур тургузарын, ол лагерден ову хоорудуларын ордан чурттарынган.

Коммунист болгаш ажилчын партиялар социалист тургузушкунун нивити принциптерин херекке ал көрбөс болгаш акы-дүмча социалист чурттарга боттарынын аразында долу чангыс ай өн туруп турар» деп Совет-Чехословак кадды кылган декларацияда чугаалап турар.

Эш Н. С. Хрущевтун чугааламы болза: «Социалист күрүселериниң кадды ажилдакчылыгына оон киржичи бүрүтү социализмни тургузарын акы-дүмча чурттарынын улустарына дузалашкын болгаш бодунуң өөлөөдө оларын дузалашкыныга база деткичезинге дайымын ордан чурттарынган.

Кайы-кайымында дузалашкыга өскөрөлгөн күсели-биле чамдыктары күштелер дөни ол эвес, а тус-тус социалист чурт бүүрүзүн база бүтү социалист лагериниң чайгыш чок нивити көдүрүшкүнүн болгаш бажыгарын халдыраар дөни ол-тур.

Коммунист болгаш ажилчын партиялар социализм-биле коммунизм дугайында Ленинни өөредиген

КЫЗЫЛ ХООРАЙНЫН ЧААГАЙЖЫДЫЛГАЗЫ

ТӨРЭЭН ХООРАЙН ЧААГАЙЖЫДАРЫНГА

Апрель 6-да болган партиа, совет активниң хуралында хоорай чаагайжыдылганын талашы-биле арктан чылдың түндүгүндө болган бо чылдың сорулгаларынын дугайында айтырыгын чуулашкан. Бо талашы-биле илеткелди Кызыл хоорай Советинин куускомунун даргазын орадачтын эш Л. Заболев кылган.

Ажылчы чон, совет кижилер дөөш, оларнын чуртталга-амыдыралын улам-уз чаагайжыдыр дөөш партиа болган чааа чугула кичөөнгөй-ни салып турар. Ол улуг сагыш салымшынын ачымында анык Тыва областын төвү, бистин Кызыл хоорайныкыс хүн бүрү калбарып, улам чаагайжып турарын илеткелчи айтышкан.

Чеди чылдын баштайгы, 1959 чылда хоорайнын бұдүрүгелери, транспорт органиациялары планын ооналдарын чедишкенин күүсеткен. Хоорай чаагайжыдылганын база биче эвес ажылдар кылганга.

Эрткен чылын хоорай чаагайжыдырынга көрдүнгө 4155 муң рубль бүрүн ажылдаттыган. Оон ийин хоорай бөдөжөниң ажып күүсеттинген орулга кезезден 217 муң рубльди чаагайжыдылгага база немей чарыткан. Бо талашы-биле көрдүнгө план бүрүн, харын чамдык ажылдар ажып күүсеттингенни актив хуралы демдегелен.

Эрткен чылын 41,2 муң дөрбөлчин метр шөлдүг орукту чаап шыккан, а 18,8 муң дөрбөлчин метр тротуар асфальтылар план 190 хуу күүсеттинген. Газоннар, скверлерге болгаш чуртталга бажианарынын чанынга 13 муң ажып шыктар, 40 муң кире чадан шыктар олуртунган.

Бо бүгү чедишкенинне болза, партиия-органиация удурутулган түннели, төрөн хоорайн чаагайжыдырынга чурттагыч чонун, бұдүрүгө, өөредилге болгаш албан органиация чедириңиң коллективтеринин ак-сеткилдиги күш-ажылынын көргүзү болур. Түнеадни көргүскенинне эбуугар алгыра, чаагайжыдылгага арктан чылдың кой-ининин киржилгези-биле кылдырган нини ажалдык кемчөөли ийи миллион рубль ажып турар.

Төрөн хоорайн чаагайжыдырынга үлгерип ажылдаан УГБ, об-ла, сельэлектро коллективтерин илеткелчи болгаш хуралга санал берген эштер эки үнөлө демдегелен. Ол ышкаш об-ла потребкомунун салып баазам, облүсүскомуну УВД, Главеткестилторгун баазам, областын култура эргелдениң типорфаияны, № 8 школа, № 1 уруглар сады болгаш эске-даа коллективтерин эки ажылдааны хуралга база илерен.

Моон-биле кады чамдык коллективтерин хоорай чаагайжыдылганынга четтес киржип, инициатива чок, бердиген ажып ооналдын багай бүдүнгөн турганын илеткелчи болгаш хуралга санал берген эштер шынык шүүгүчүлөөн. Чижээ, механизация училышкан (директору эш Шиншин) хоорайнын барымы талашында бұдүн кварталды эзеп турар кхрезиңде, бодуну ол улуг деви-каэриңде бичи-даа чаагайжымылга кылбаан, арыг-шевери багай. Сельхозтранецца автобазанын, обл-комхозтуң, мебель фабриказынын

амыдыралга чогадычыч боттандырып боттарынын хүлөөлгөни кылдыр көртүп турар. Ол-да, эске-даа социалисттик күрүшөлөр калдык-да оонагай чүдүлери-биле характерлен-тинип тургашкы, оларнын алыс ул-ка-шынары чангыс ай. Национал оонагай чүдүлөр турган-даа, бар-даа болур-даа ужурул. Иччалы-даа олар бүгү социалисттик чурттарына нини, бот дүшкөн чүдүлери күш чок болдурай турар. Октябрь ре-волюциянын салып бергени дөлгө орук, бүгү социалисттик чурттарын социализмге салып шыкканын то-даргай хөшөрлери яны-яны болуп тургашкы, оларнын хөгжүдөлиңиң чингине шугуму болур.

Социализм тургузушкунунда дүрүн эбуугар болуп нини чүдүлериң болгаш национал оонагай байдалдар-нын дугайында ленинчи өөредилер коммунизм дөөш улустарын демиселе жакко улуг ужуру-дузайы болуп турар. Бистин партиясы ол өө-редилгелерин СССР-ниң болгаш эске-даа социалисттик чурттарын дуржу-галына үндөшлөөш хөгжүдүп база байдып турар. Коммунисттик тургу-зушкунун дүрүн эбуугар болуп чүдүлериң дугайында чамдык күш-денең айтырыгларын ийин үндүргөн болгаш бүгү талашы ажылдап кыл-ган СЭКН-ниң XXI съездин ол өө-редилгелерин оона күшүттү-биле көргүскен. Икы-бүрү чурттары социализ-тик болгаш коммунисттик тургузуш-куну боттандырышың негеделеринин дугайында СЭКН-ниң XXI съездинде эш Н. С. Хрущевти илеткелде айтышкан болгаш оона ужуру-дузайы болуп турар. Соци-алисттик чурттарың тускайланчак хөгжүр дугайында «нашлов ком-мунизмге» нестередиңчелериниң

меге бадыткаларынга көрүштүр эш Н. С. Хрущев социалисттик күрүшөлөр, социалисттик тургузуда бак-таган болдулар аргаларын ажыла-шышкан, коммунисттик нини-деңдиң дөди чаданчык элден бир хары угда шилчир алар деп чүвени көргүс-кен. Капитализмниң делегейиңде экономиктиң болгаш политиктиң хөг-жүдөниң дең эсеп болурун хөдө-лип турар коойлузуңа удурулашып-тыр делегейин социалисттик систе-манында план эбуугар, пропорцио-налдык хөгжүдөлөңи коойлузу хөдө-лип турар. Экономика талашы-биле шаянда хөгжүдүп калган чурттар, эске социалисттик күрүшөлериң дуржугалыгы болгаш детимчезинге даямышкан, эртиришкен ша-гуени дүргөң чедиң ап, боттарынын экономиказынын болгаш култура-зынын денелени бедилдип турарлар, оон түнелде бүгү социалисттик чурттарың экономикатың болгаш културалык хөгжүдөлөңиң нини шугуму дескелдеңиң бар чыдар.

Социалисттик күрүшөлериң хөг-жүдөңиң дең эсеп чорук чайлаш чок болур, оларнын чамдыктарында «егемонизмге», бир чуртту өске-лиңге чыгыртп чүткүдөр бар дээр чөргөлиң чүвени дугайында рес-поносив бадыткаларга ол ханы өртемниң чүдүлөр өлүмүг согуш-куну таварыштырып турар. Со-циалисттик чурттарың аразында харыладаларды, социалисттик күрүш-өлериң иштиңде шыкшан база-ла бүрүн дең эргеге болгаш национал бөт эргени кайы-кайымын хунда-ең көргүсчү үндөшлөөш амы-дузма ва-йраалың болгаш бот-боттарыңа дуалажырының принципи тергилеп турар.

Н. МАТЮШКИН.

Ногаанчыдылга

Чурукта: орукта олурткан мыштар. Фото К. Гладышеванын.

Былжың ажылчы чоннары төрөн хоорайн чаагайжыдырыңче болгаш ногаанчыдырыңче улуг кичөөңгөй салып турар. Хоорайн чүтлө төп кудумчуларың эвес, харын кылдарында орук-тарын, кудумчуларың чаагайжыдып, ногаанчыдып турар. Ажылчы чоннарың улуг башкымы болгаш баштыкчымы Владимир Ильич Ленинниң төртүтүнгөн хуауаден бөөр 90 чыл болур оюнга түн-ажылчы белектиң ужуражыр дөөш «Коммунисттик» трезниң ногаан-чыдылга бригадынын кеңигүнери Улуг-Ленинни оң талкы эринде кол машина орутуңу ийи талаларын дургаар мыш тарып ажылды бо чылдың февраль айда эгелөөш, апрельдиң эгезинде дөөшкөн.

Улуг баштыкчының төртүтүнгөн хуауаден бөөр 90 чыл оюнга белек кылдыр бригадын кеңигүнери орутуңу ийи талалын дургаар 584 мыштарын тарып олурткан. Оруктун ийи талалын дургаар мыштар тараанынын кол сорулгасы болза, бир чүдүдүң, асфаль-тың оруку ногаанчыдып аян киирер, ийи чүдүдүң, кымык үдө оруку хөртүкөөшкениң, а чайгы үдө элени болгаш де-вурактан камгалар. Бо ажып дөргө, бистин областа чаа эгелөөш ногаанчыдылга болуп турар. Ногаанчыдылга участкасы началь-ниги эш Баранов, техниктиң ажылдакчысы агроном эш Сидорова оруку дургаар мыш тарып олуртуп ажылды эки организастанар. Бо чылын орутуңу ийи талалын дургаар чүтлө чангыс кээт кыл-дыр мыштарың тараан, а келер кымык ийниң одурууңу мыш тарылаанын база көртүр.

Делегейин ажылчы чоннарың улуг башкымы болгаш баштыкчымы Владимир Ильич Ленинниң төртүтүнгөн хуауаден бөөр 90 чыл болур оюнга күш-ажылчы белектиң ужуражыр дөөш боду-вуска алган социалисттик хүлөөлгөни хууса бетиде күүсөдип, орук ногаанчыдып мыш тарып ажылды дөөшүсүт. Кымык тарып олурткан мыш үнүчөл болгаш белек кургавас бөөр чүвө болгай. Ам хамык ужуру чүдө дие, ол тараан мыштарың чайгы ажалды-зын эки организастанарыңа—дең, ногаанчыдылга бригадынын кеңигүнери эштер Гордеев, Демьянов олар чуулашп турар.

Тарып олуртуп мыштарын сөөртүп алгырагы автомашиналары Кызылдың № 2 чүк АТК-ы бөөр болуп хүлөөнгөн турган. Быдыг болза-даа, автомашиналарың чорулуп бөөрин ук АТК-ың началь-ниги эш Круговой чамдыкта саадып, мыш тарылганын берге-дешкенин бодуруп келген.

В. МИРОШНИКОВ.

Хаван ажаакчызы

Мартың аяк хүннериң бирөөзи. Доландыр көөрге, бүгү-ле чүвө омак-сергек. Частык хөгүлү ажы-ничи хүннери келген. Бөрүчүңү чүү дээр ову, сеткил-сагыш чаа-гаар-ла хайнытп кээр! Хүн тапмы-ла пай дүйш чедиң турар, колхозтуң хаван фермазынга чедиң келдим. Дегем, урун кажаа-ның экинне кылдашп көөргө, оон иштиңде бир-ле кижини чууа-зы дымалып, хаванар чийдеңиле-де туру. Кажааның иштинче кирип келгеш көөрүмге, ак талыгы кижик бичин хаван оолдары кемгерип тур. Чанынга чедиң келгеш: — Хаванар кемгертингир-ле болуң!—дидим. — Чорук-ла чогузун!—деп, ла-рындап кагдым. — Хаван-биле бай-ла-дыр!—деп, убаам!—дидим. — Арбын-на болду ийи...—деп, кысказы-биле харылашп, чорга-ран көшүрүп хулуурдур-дур. — А бо мындыг бичин чүвөлөр чөм чипи база кончут-дур аа?—деп айтырдым. — Сутте чуданнай хаймыдырп каан чиг далганын чипи хөдөк. Оон калдында незин база эмерлер бол-башкы. Иччанга боларын дору-гун өүп турары дөргө дедиң!—деп харылаш-дыр.

— Шынап-ла сүт дег, аккыр бичин хаван оолдарың чаражин канчаар оңу! Бирде чыткан незин барып эеп, бирде тавакта амдангы чөм чип каап, бот-боттарың ит-килжиң салчып-ла турар. — А сизер бай чедеринер ол аан, огулм!—деп, Бодагандай Ман-дырбаажыковна айтыра-дыр. — Чедер-ле чөм бо—дидим. Ол бодунуң ажылын дооскаш: — Бажыңче баралдыр—дөөш баам үнүштү. Оон бажыңды көлдөөш. — Ам кам чыл ийитинде хаван

Колхозчу малчыннарда

Барыш-Хенчик районун «Большая» колхозунун аргалин кеңигүну, комсомолу Сага Кара-кыс колхозуну боза ажалдыкында каш чыл улаштыр амжалдап, оон бозаала-рыңа кирген бозаалар-нын чидирг чок дорукту-руп келген.

Бо чылын төртүтүнгөн 57 бозаалары Кара-кыс ажал турар. Олар шупу-ту менди, кадык дорукту турар. С. Кара-кыс боза-а ажал талашы-биле чам-дык зоотехниктиң урумнар-нын шынгып сагып, тус-кай эртемниң-биле хүн бүрүдө харылаза туулап, оларнын арга-су-мелерин бодунуң ажи-лынга амжалтап турар.

С. С. Ласюков.

Өвүр районуң «Кызыл туң» колхозунуң мы-амы үдө массалык-биле оонал турар. Ам 69 бозаа, 2.757 хураган-нар, 453 анайлар камга-латтынп алдырган. Хой-жулар Болдай-оол, Чам-быдай, Бокан-оол, Бал-чар-Даваа, Калдар-оол, инек калдарымы Бадым-оол олар малдың чаш талуң чидирг чокка камгалап ап турар.

С. А. Агбаан.

САДЫГНЫН ТААРЫМЧАЛЫГ АРГАЗЫ

Сүт-Хал районуң «Бора-Тайга» колхозунуң Ман-Чуректиң Амкыта сүт-бараан фермазынга садымгы чок садымгы тургузар дөөш чөдө берди-ви. Эккеден барааннары таарып-тыр дөлгөш, өркөк үнөин бижиң дооскаш, фермазың ажалдакчыла-рын садымгажырыңче чаладысы.

Апа кымын-даа мурап 82 хар-лыг колхозчу Калчан-Баян ирей кел-ди. Карманьдан элөөн хөй акша-ны уштып келгеш: — Меңе бир шай, костюм, уруум-га бир идик хөдөк — дөөш бичсе көрдү.

Делгеп каан бараандан хөргөлгө-ниң алгаш, акшаын кассага сун каарын апаа чуулашдысы. Кыргыз-ның өөрсөн-даа көчүт. — Меңе өскөн, төрөн чуртум бо тур. Мындык чаагай амдыраалды кым көрүп чораян бөөр. Бараан-саран дөргө өгөлдө боду-ла көөп турар апарган чүвө-дир. Моон му-руңда бир шай садып алыр дөш садымгы чөдөргө кеш кончута чө-рүп турган болгай бис — деп, эш Калчан-Баян садымгы чаа аргазы-ның мында колхозчуларың сетки-линге өң-не таарымчалыг болганын илереткен.

Амгы үдө Сүт-Хал райпоу кол-хозчу малчыннарда садымгы чөк ийи садымгы тургускан. Оларда шай, от, керосин дөш ышкаш ча-гула хөргөлгөңиң барааннары база бар.

П. ШОКПАА.

Алды-Шынаада бирги сүт-бараан фермазы-ның салгычлары сүт салдызын көүсөдир дөөш шудургу амжалдап турар. Садымчал У. Хуурак, М. Уйуук-кыс, М. Сергеев, Д. Янчик-маа, Т. Тамара олар эрктен үш ай иштиңде кижик бурдуң нитизи-биле 3819-тан 4.547 кг чедир, азы инек бурдуңу-ден 372—438 кг сүтту саап алган. Ол ышкаш бозаа ажалдакчылары Чөбөн-оол, Допун-оол олар бо чылын төртүтүнгөн 115 бозааларын менди доруктуруп турар.

Н. Седиң-Балчыр.

Кай-Хем районуң «Ленинчи орук» колхозунун аргалин кеңигүну Анна Ошарова 1950 чылдан бөөр хаван ажалдыкында амжалдап турар. Эрткен үе иштиңде эш Ошарова хөй санын хаванарын өстүрүп, ол ажыла мер-гежиң, бодунуң дуржу-галын амык хаван ажалдакчыларыңа дам-чыды берип келген. Гали-на Казанцева, Валенти-на Ключникова олар Анна Ошарованы дур-

Л. Эзир-оол.

Бай-Тайга районуң Сталин аттыг колхозунуң № 2 хөй фермазын 18 кодан шээр малыдан 1931 хөй, 586 өшкү тө-рөөн. Оон 1836 хураган, 569 анай алдыган. 112 хураган, 27 анай өлгөн. Ол ышкаш элөөн хөй улуг хөй, өшкү яны-буру чылдаганнарадан хораян.

Х. Хуреш-оол.

Болдунмастан кежээ

Бо чылдың февральдың төнчүзүң-де—мартын эгезинде Чөн-Ленинчи районуң «Октябрь 30 чылы» кол-хозунуң төү—Булуң-Терек суурунгу кудумчуларыңдык көсүк чөдөрлөңгө колхозчулуңа март 10-да айты-рылглар болгаш харылар кежээни болур, апаа кирлиринче сууруңуң бүгү чурттакчыларын чалаан чарла-дар көсүтүп келгилең.

Ийи-даа хонмаанда айтырылгалага белектер хааржактар шыгырт дол-ган. Иччанмайи канчаар! Мындык кежээлерин сураан Булуң-Терек суурунгу чурттакчыларың бир-ле дугаарында дымнап турары ол. Мы-ндык солун кежээниң болуп өргөк хү-нүң колхозчулар, кезде интеллиген-тиа четтикпей манап турганар. Олар кежээге белектерин, эртемнин, техниканы, медицинаны, колхозтуң ажал-чорудулашымың, делегей бой-далынын, шажым-чүдүлгөңиң бай-лаган эске-даа темаларын талашы-биле билдирмесе чүдүдериң айтырп, билип алыр дөөш, хөй санын айты-рылганы бижиң, оларын хааржак-тарже сүп турганар.

Март 10, кежээкиниң 8 шак... Чымыган чон клубу шыгырт долдуру олурчун.

— Айтышкан шагында айтырылглар харылаштыңмыс, чүгө дөргө, айты-рылганы харылаштыңга киржи-ринче чалаан эштерин чамдыкым келбөөң—деп кежээниң организа-ция чымыган чон клубу шыгырт долдуру олурчун.

Иччангаш сууруңуң чурттакчыла-ры, бистер салган айтырылганымы-тың харымын алмыр четтикпей манап турар бис.

В. ЭДЕР-ООЛ.

Арага сөөрткен автолавка

Шаган-Арыгың райулетпур ком-бинатының Халым-Алашта мыш белекчээр бригаданы бар. Инда ажылчыларың саны 40 ажып турар.

Мыш белекчелериниң аванымыс азы ажып төлөвирп үереге комби-наттын машинаны-биле кады райпо-уну автолавканы Халым-Алаште ча-рыштырып-ла үнер. Автолавканың чүдүргөн баранымын хөй кезин-ле арага болур. Иччангаш ажылчылар акшаын алкан үдө анза арага-лашкын 3—4 хүн уламчылар бол-галаш алаа чогуш-соода база-ла хаван эвес көсү берген турар.

Ажылчыларың ортузунга тайды-быр массалык ажылды күштөдүрүп, оларга лекция, беседамы ном чүп, кино, концерт көргүзүрүң кичөөңгөй салбай турары кончу четтес.

Ол ышкаш комбинаттын мыш сөөртүп турар чалаачылары орукту уруту-ле арагаалп алган чөртүрү-лар.

К. ТУЛУШ.

Суг дамчыдылганында суг чок

Кызыл хоорайнын кол кудумчула-рынга суг дамчыдылганын хуу-лаймы кылгаш, хоорайн хөй кыр-дудул бижип-биле база шапталган.

Адак сөөлүңде мындыг айтырыгын салдым: — Чеди чылдың ийги чылы—1960 чылда болдуларга калдык-калдык чаа хүлөөлгөңиң алдыңар? Бодагандай Мандырбаажыковна ийи-чангыс агартылай берген дү-дүлгөң бажын суйбагылашп, чуула-лди-дыр: — Хаванарым улутлары-ла бу-дун-чартык чыл болгулаан. Төрүтү 10 улуг хаванарымның бирөөзиң-ден-не чылда 18 хаван оолдарын, а анза немей төртүр бичин 20 хаванарымның бирөөзиңден-не чылда 16 хаван оолдарын алып болгаш бо чылдың колхозка 40 тонна чедир чытты дужаар деп хүлөөлгөң алган мен.

Дуржулгалы хаван ажалдыкы Бодагандай Мандырбаажыковнамың ажыл-иж-биле иччалар таныштанам. Х. ОИДАН-ООН. Чөн-Хенчик район, «Октябрь 30 чылы» колхоз.

Шынның материалдарын изи-биле

«Олурда-ла хаарып келир»

Мындыг эге-биле Бай-Халк суу-руңа столовалың кеменилге залыңга от салбай турары-биле кеменил-килер тонуг кеменир ужурга ур-галашкы, бар чөптөстөрүң аде-гекемелерин алгаш, столовалың кеменилге залыңга отту салып кеменилгелер таарымчалык бай-далды тургузсаң.

Таңды райпоунуң баштаар чөдөр-ниң редакцията дымталың болу-м корреспондентиниң столовалың коллективиниң ниити хуралыңга чү-гөмөлөшкөн, бар чөптөстөрүң аде-гекемелерин алгаш, столовалың кеменилге залыңга отту салып кеменилгелер таарымчалык бай-далды тургузсаң.

Н. ИШУНИН.

КУР-нуң Күрүне Чөвүлелинде

ПЕКИН. (СЭТА). «1956—1957 чылдарда БУР-нуң көдө ажыл-агыйының хөгжүдөөнүн планында кол айтмышкынары хуусаа бинде боттандыры дөш демисе-жир» деп, ККП ТБ-ның секретариатынын кежигүү болгаш КУР-нуң Күрүне Чөвүлелинин даргазынын оралкчызы Тань Чжэнь-линьнин илтекини КУР-нуң күрүне чөвүлелин апрель 5-те болуп өрткөн хуралына чугаалажып көргөн болгаш хуулап алган. Ук илтекиди улус төлөөлекчилериниң бүгү-кылдат хуралынын сессиясында чугаалажып көрү-биле кирир.

Күрүне Чөвүлели ол ышкаш КУР биле Пөпалдын аразында кызыгаар дугайында айтырыгын талашып-биле дугуржулганы бадылаан болгаш ол дугуржулганы көрү-биле база күптүг болуруп бадыладыры-биле улус төлөөлекчилериниң бүгү-кылдат хуралынын комитетинге кирир деп шийттирилээн.

Бирманың чаа парламентинде

РАНГУН. (СЭТА). Ийм ай бургаа-гаар согуштурган чаа составтыг парламентиниң депутаттар палатазынын шийттириниң бугаар президент У Вин Маунг болза Бирма Эвилелиниң премьер-министрине У Нуну тускай токуйлаан.

А У Нунун партизы — өлдедилди лигазы (мурнунда фашизмге уур улустун хосталгазынын «арыг» лигазы деп турган) депутаттар палатазында 250 олуттан 160 олутту алган. Оппозициялыг болуп турар фашизмге уур улустун хосталгазынын «туруштугу» лигазы чүгө 44 олуттуг болуп турар.

Он күрүнелер комитетиниң Женевада хуралы

ЖЕНЕВА. (СЭТА-ның тускай мурр). Чепселендишикчи дүжүрүн талашып-биле он күрүнелериниң комитетиниң өлдедилди хуралы Франциянын төлөөзиниң даргазына-биле нацилар ордузунга март 4-те болуп өрткөн. Аңаа Совет төлөөдерини баштыгы В. А. Зорин чүгө чугаалаан.

Хурал сөзүндө В. А. Зорин пардал конференцияны кылган. Совет төлөөдерини баштыгы он күрүнелерини комитетиниң өл күндеги хуралына болууну чугаалажып допчулазы-биле даштыгы корреспонденттерин тавыштырган болгаш оларның айтырыгларына харылажылаан.

Тайбыңның болгаш найыралдың херээңге улуг салыышкын

Н. С. Хрущевтун Францияга чоранынын түннелдериниң дугайында даштыгыда бижип турары

Совет чазактың баштыгы Н. С. Хрущевтун Францияга чоранынын түннелдериниң дугайында даштыгы пардалга болгаш хей-ниити калбаа-биле чугаалажып көөрүн уламчыла-вышкан, тайбының улам быжылга-рынга болгаш улустар аразынын дүжүүрүлүг чоруун чымчалдырыга оон идиалиг болурун демдегеп турар.

Франциянын тайбынын национал чөвүлелиниң удуртулга чери мелег-дөл парлаан. ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущевтун Францияга чораш барганы күрүнелер аразынын дүжүүрүлүг чоруун улам кошкандырыга идиалиг болуп, соок дайынның талалакчылары тодаргайы-биле башкаландырган деп мында чугаалап турар. Улустар аразынын шийттирилтииниң бүгү айтырыглары күш-биле эвес, а тайбың аргалар-биле, чугаалажышкынары кылп тургаш шийттирилээр ужурулуг дээрзиниң дугайында Дарга Н. С. Хрущевтун болгаш генерал де Голльдуң кады мелегээниңе французтарның хей нуруузу сеткил ханымышкынын илередиң турар.

Мелегелде оозалап демдегээниң болза, бо айтырып талашып-биле де Голльдуң болгаш Н. С. Хрущевтун эзелэни туруштары Европага тайбыңны болгаш айыл чок чорукту быжылдырып, а ол ышкаш Парижге майын 16-да ажытынар бекдик денелде чөвүлөт хуралын белеткээниңге идиалиг болуп.

Ол уккуражышкынар болгаш оон ажыктыг түннелери тайбының талалакчыларынын болгаш тайбынга ынакшылыг француз күштериниң кады келдиңи ажылдарына дөткөмчө болуп деп медегелдиң түннелинде айткан.

Христиан-демократтыг эвилелиниң (ГДР) даргазы Август Бахтың медегели «Нейе дейт» солун парлаан. Ол медегелде: Н. С. Хрущев бодунун Францияга чораны-биле бүгү делегейге тайбының херээңге деневар чок, ачы-хавыялыг чүүлүд, кылган деп айткан.

Н. С. Хрущев биле генерал де Голльдуң аразына чугаалажышкынарынын түннелеринге холбош-тур А. Бахтың медегелинде: «Бүгү-ле маргылдаалыг айтырыглары тайбың чугаалажышкынарынын кылп тургаш шийттирилтириниң эргежөөк чүгө-лазынын дугайында ийн күрүнелериниң ажылдакчылары чыгыс-ай болдаларын илереткен. Бо факт дээр-ге бекдик денелде чөвүлөт хуралдык болуп деп турарына муруну чарында улуг ужур-дузалыг, чүгө дээр, ол чорук дөрт улуг күрүнелериниң баштыгынарынын уккуражышкыны кылды байдалдыг эртерил дээрин баш удуз тайбырлап турар. Н. С. Хрущев бодунун

Москвага Макмиллан-биле болгаш Кэмп Дэвидке Эйзенхауэр-биле чугаалажышкынарынга база-ла ийн дөткөмчө делгелерге четкен болтай.

Германиянын демократтыг тараачы партиянын органы «Бауэрэ-экс» солун ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазынын Францияга чоранын тайбынын болгаш найыралдык быжылгаарынын херээңге салыышкынын деп үнөмчө көргөн. Герман милитаризмге удуз Вердениниң болгаш Сталинградтын чоогунга тулчу-турган француз болгаш совет демиселдериниң деминг үзел-болзаалары бо күнүндө база катал дарилап келген деп солун медегелээ.

«Тайбынын эрге-ажымы дээр аян-чорук чедишикчиңг доозулган» деп мындыг эгениң адаанга румын «Скынтейя» солун делгеренгей чүүлүд парлаан.

Улустар аразынын дүжүүрүлүг чоруун улам кошкандыры дээр, «соок дайынны» тукулунга чедир узутка-ры дээр, тайбының болгаш айыл чок чорукту быжылгаары дээр демиселге Совет чазактың баштыгынын Францияга төгүдө бир-ле дугаар барганы улуг ужур-дузалыг.

Чүүлүд төмүчүдө чугаалап турары болза: «Эш Н. С. Хрущевтун Францияга чоранынын түннелдерин болгаш совет-француз харылдааларын улам инай быжылгаарынын келер үезин румын улус сеткил ханымышкыны биле уткаан. Улустар аразынын дүжүүрүлүг чорууну чавыр-дырды, бүгү делегейге, бирги элде-теге Европага тайбының база айыл чок чорукту хандырынын ханымы-биле күзеп турар бистия улус болза, ол медикчиң Европаның бүгү улустарына ышкаш, бистия улустун эрге-ажыктырыга база тавыштып турар кылдыр санап турар».

Албаниянын «Зери и Ринис» солуну «Тайбынын болгаш найыралдын эрге-ажыктыры дээр» деп чүүлүнде мынчаар медегелээ: Н. С. Хрущев Францияга бодунун чугаалаарынын улус аразынын байданы тодаргайы-биле тайбырлаан болгаш тайбың догунааышкынын эргежөөк чүгө-лазын бадыткаан база бо үениң соңгааралдык болбас эң чүгөла айтырыглары тайбың-биле шийттирилтиринге чедир боттуг саналдары кылган. Бо бүгү болза тайбыңны камгалап, быжылган болуру-на миллион-миллион кижилериниң чүрөктеринге чаа идегелди сийдиктерген.

Совет чазактың баштыгы Н. С. Хрущевтун Францияга чоранын алгы-ангы ийитиле-политик тургузулуг күрүнелериниң бот-боттарын балчириниң болгаш кады ажылдажырынын херээңге эң чүгөла салымышкын болуп деп ол солун түннелинде медегелээ.

БУР-нуң президиумунун шийтпери

БУДАПЕШТ. (СЭТА). Револючу ажылчын-тараачын чазактын кирип келгенин бугаар, Венгрияны хостаанындан бээр 15 чыл болган оон таварыштыр Венг Улус Республиканың Президиуму чамдык херектер талазы-биле келдерелер кылмырын чарлаан.

Келдерел болза колдуунда-ла шериң талазы-биле болгаш чоңга удуз кем-буруулу херектери дээр 1952 чылдың декабрь 31-ниң мурунда шийттирген болгаш ол херезиниң чартынын эрттирип алган кижилерге, ол ышкаш күрүнелге удуз кем-буруулу херектери дээр 1957 чылдың май 1-ниң мурунда алды чыл чедир хуусаага шийттирген венг халмаатлырга ханааржыр.

Иетишия министриниң кирип келгенин бугаар кеземчелен Тибор Дери, Михай Фаркаш, Владимир Фаркаш, Ференц Донат болгаш оон-да өскөлери хосттаар.

Алжирде тулчушкунда

КАИР. (СЭТА). Март айыны дугузунда Алжирде дайын чорудуга-ларынын дугайында Алжир Национал-Хосталгалыг Армиянын Дээди командаылының дындамын парлап үлдүргөн.

Ол тулчушкуннарынын үезинде Француз шериглер 5.495 кижизин өлдүртүп база 3.175 кижизин балыг-латтырып когаран. 51 француз шериг самолеттары дүжүр аттырган, 374 куак машиналар чок кылдыган болгаш француз шериглериниң элзөө хей салыг бөө-чөпсө база ок-чөпсө хунааттырган.

Алжир Национал-Хосталгалыг армиянын талазынче 174 француз солдаттар шилчип кирген.

Францияда чаа партия

ПАРИЖ. (СЭТА). Парижтин чамдык Исси-Ле-Пулицо деп бичи хоорайга март 3-те каттышкан социалист партия деп адаттыг турар чаа тургустунган партияны тургузукчу съездин болуп өрткөн. Автоматтыг француз социалист партиянын болгаш «чөөн социалист түннелинде бо чаа политиктиг партия тургустунган. Оларга мурунда компартиянын кежигүннери болуп тургаш өскөрилген болук база каттышкан.

Съездиниң киржикчилери партияга кыйгырыгы хүлөп алган. Ийн-чангыс кижилерин эрге-чавыр-гашының өзү-чүрүмүн буруу шаал турар, Алжирде дайынны соксадырын негеп турар, чуртта күрүнени школарына «өредилгелериниң шажыга ханаарышканын камгалап турар болгаш чепселендишикчи дүжүрүнчө база Францияга социализм тургузушкунун белеткээринч кыйгырган.

Мерген бөгүн Фотохуд С. Февитистову.

Школада болгүмнер

Өвөнкичилери уран чүүлүн болгаш эртем-техниканы чугаалдык аргаларына өредип, аңаа улуг ынакшылыг болдуруунын улуг ажык-дузалымын көргөштин бо өредилге чылдың эгезинде Чөөн-Хем-чи районун Хорум-Даг ортукмак школына математиканың, физиканың, электротехниканың болгаш чүрүлганын болгаш организастап тургускан. Мында үстүк класс-тарын өвөнкичилерин бүргү-биле хаара туткан.

Ам ол болгүмнериниң киржикчилери боттарынын бот-тыныгыр чо-тадыкчы чорун көргүзүп, мында улуг сонуургал-биле өренип турар-ып. Илагыя турулга болгүмнүн сиржикчи оңтү классчы Быран-оол ки чуруктары чураан. Ол «Тыва еди чылда» деп сжема-диagramмын чүрүктү эки кылган. Электротехника болгүмнүн киржикчилери Дырткы-кыс, Эрес-оол болгаш өскө-лер-даа техниктиг чогаалдыгынын чыйк хевирин кылмырын талазы-биле эки түннели көргүзүп турар. Дырткы-кыс биле Эрес-оол олар район төвүндө болуп өрткөн школачыларынын математика маргылдаалына киршикеш, оларга салган айтырыг-лары калдыг-даа чыгы чокка хары-мылап, хей салып алгаштың бирги черин шадялып алганаар.

Физика болгаш чүрүлга башкыла-ры А. Саң, А. Шахов оларын дурткан болгүмнери улуг чедиш-киннерин болуп турар.

Ч. СЕНДАЖЫ.

ТАЙБЫҢНЫҢ ФОНДУЗУНГА

Ажылчы чоннар тайбының фон-дузунга акша чымалдын чоруп турар дугайында меделерин улус чырдымышкын ажылдакчыларынын профивел обком профивелдиң чер-чер организацияларынан ап турар.

Каа-Хем районунуң школары муң ажыг рубльди банк салырында

тайбың фондузунуң агар салынче кирип турган. Чокта чаа проф-өвилел райкомунун инициатива-биле өрөктиг концерт органиастаан 458 рубльди база аңаа немей кири-ген.

Тайбың фондузунга апи-тураның акша чымалды өске-даа районнарда чоруп турар. Ю. ДОРЖУ.

Аныяктарның киржилгези-биле

Улуг-Хем районда «УТКА 25 чыл» совоктуң Арыскан суруулуң көдө клубунда бот-тыныгыр чо-тадыкчы болгүмнериниң ажылыга суруун аныяктары идеялыг кир-жи турарлар. Ирын, амыдыг көжүмүн, танчының болгүмнери колдуунда-ла көдө аныяктардан тургустунган.

Чокта чаа көдө аныяктар Бел-дир-Безинде, Божайда фермалар-

га солун концертти көргүзүп чораш-тар. Аныяктарын иштиден А. Саң, Серен, Шивит дээр өске-даа тала-зылыг кижилер дай.

Клубтун уран чүүл болгүмнүн киржикчилери В. И. Ленинин төрү-түнге-ле 90 чыл бөлүрүнгө бо-гаш Май 1-ниң байыраалыга суру-нун чуртталгаларына солун кон-церти көргүзөр дөш белеткенп-тур. Ч. НЫЗЫЛ-ГОЛ.

База катан келирин күзээл

Областың көжүм-шин театрынын аш Д. Дамба-Даржаа удурткан аныяк артистери бо чылдың марттын 16-дан апрель 3-не чедир областың барын талак районнарынга көргүзүп чораш концерттин көдө көргүзүр улуг сонуургал-биле уткаан.

Аныяк артистер Улуг-Хем, Чаа-Хем, Чөөн-Хемчиң болгаш Сут-Хал районнарына 19 кезек черге 9 муң ажык көрүкчүлөргө концертти көргүскөннөр.

Концерттин программасында мол-дав, украин улустарын танылары, ийн-чангыстың база хейиң ирлары, шоодулуг раскалат болгаш өске-даа аңаа-бүрү солун көргүзүл-дер кирип турар.

Улуг-Хем районунуң Ленин аттыг болгаш «Улуг-Хем» колхозтарына сөөлү концерттерин аныяк арти-стер апрелдин 2—3 хүнеринде көргүскөннөр. Орта молдав, украин улустарын танылары болгаш «Чештимес доң» деп шиден алган уаууду танымын колхозчулар со-нуургап, дидимтиг адым чыксаан-кыны-биле хүлөп алган. Илагыя Бодеев, Огнев оларын тавылаан.

ны чараш хевирли-биле болгаш өрес-кашпалайы-биле оозалган. Аныяк артис Танов Чечекмаз индий танчынын база аки күтүскөн.

Юрий Барыметтин «Калдык тур-ганыл, илчидир артаан» деп ирны ирлаан. «Водка чүгө чедирбездил» деп шоодулуг раскалат номчалы көргүчүлери сонуургапкан. Артистер О. Болдукан биле Д. Дамба-Даржаа оларны «Кочулаллар» деп ко-жадымдары болгаш «Ирлажы кыс», «Ужуру чүл» деп ирлары ирлаан-кыны көрүкчүлөр катан-катан дилеп турганнар. Ол ышкаш Б. Хөвемей, И. Насковский оларын «Аныяк чылдар» деп кинодан ирны ирлаан көрүкчүлөриниң сеткили көдүрүп турган.

Областың көжүм-шин театрынын аныяк артистериниң чартык ай ажыг оон көргүзүп чоранын көрүкчүлөр сеткил ханып, оларын моон соңга-уран чүүл талазы-биле бекдик тала-зылыг болурун күзөп, баша катан аалдап келирин күзөп тургулааннар. Бо үнүшкүн аныяк артистерини мергежилдин өзү турурын херечи-леп турар.

К. АЛЕКСЕЕВ.

Областың АГААР БОЙДУСТУҢ Байдалы

Бөгүн областык биче булуттарынын хар-чачы шоолуг чок хүн болуп. Хат өй-тавында. Агаарын температура: чавыс черлерге—ийн градусе сооктан 3 градус чылгы, дагылы чер-

лерге—1 градус сооктан 4 градус чылгы болгаш Кызылга—1—3 гра-дуз чылгы болуп.

Редактор К. С. ШОЙГУ.

КИНОТЕАТРЛАГА

«ВЛКСМ-ниң 30 чылы» (улуг зал-га): «Иванна»—12, 2.15, 4.15, 6.15, 8.15, 10.10 шактарда.

«ВЛКСМ-ниң 30 чылы» (биче зал-га): «Балычынның өгүлү» («Сын ры-бака»)—3, 5, 7, 9 шактарда.

«Каа-Хем»: эртенгиңи 10 шак-та—уртуларга программа; «Парти-

зан отчугаштары» («Партизанская искра»)—11.15, 1.15, 3.15 шак-тарда; «Даң бажынаг уткуштур» («Заре навстречу»)—5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«Восток»: «Далайчы эринче үнүп бар чөр» («Моряк сходит на берег») —1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шак-тарда.

Буттарны ажаоры

Кара чажындан эзелчле-ле кежизиниң-не удуур мурунда бутта-рын жуур чорукка өөренер херек. Илагыя соок суг улам эки. Ол чүгө эртер-шеверин тударыңа эвес, хадан буттарнын кештерин быжылгап турар болгаш кижини соокка алдыр чоруктан камгалап турар.

Буттарнын дыргактарын холдарын ышкаш үргүлүч кезип турар херек.

Келер идин будунга өй болуп ужурулуг тар-даа эвес, эмин эртир алгы-даа эвес. Ол буттарны өйбөс болгаш хазарар чоруктан камгалаар.

Бир эвес буттар дык деридин турар болза, хүнүн-не чун тура-рындаан ангыда, орашкыннарын, уктарын үргүлүч солуур. Оок-би-ле кады буттарын удуурунун мурунда формалинның (5%) кошкак эзилдирин-биле чаап турар болза эки.

Тыва областың Санитар чырдымышкын бажымы.

«Социалист күш-ажылдык бригадалы» деп атты чедип алдыр бис деп чүвени билеп көрүңер деп, Б. Новотный чоруптарда чугаалаан.—Ылазыла чедип алдыр бис.—Маңа, Ленинниң чанынга тура си-лерге чугаалап тур мен».

Бригада талазы-биле Новотныйн бүгү эштериниң ажык, тура-сорукту арынанынче көргөш, «Оларга бузуурейли барып болбас» деп чүве-ки боддым.

М. НИКИТОЧКИН.

ДАШТЫКЫДА ЛЕНИНЧЕРЛЕР-БИЛЕ

ПРАГА МУЗЕЙНИҢ ЗАЛДАРЫНДА

Владимир Ильич Ленинниң Прага музейиниң залынче киририниң мур-унда кызык болгаш үндүрүк-кириш коридоржугаштары эртер-ле.

Коридорлар-лабиринтилер тургаш шайтуң кижилер-биле ка-ны залче кире бээр бис. Владимир Ильичиниң Прагага хайнымышкынын жашы-чорудулгазынын дугайын зал-да бүгү-ле чүүлдер чугаалап турар.

48 чылдар мурунда, РСДРП-ниң Прага конференциянын хүнериниң, ол коридорда Владимир Ильич Ленин каш уда өрткөн. 1912 чыл-дың январь 5-тен 17-ге чедир кон-ференцияга оон даргалан турган за-мы мында. Конференцияны белеткөөн болгаш өрттирген байдалдарда эң ыныгы чыкты чоруктуң эргежөөк туулазы аңаа бажыны шилип ал-мынга болгаш оң төлөөдерин тавыш-тыр тургузарына база бодунун дугайларын болган. Конференциянын кылды аажок чыкты болган-биле Владимир Ильичиниң Прагага чоруп турганынын чамдык чүүлдер амды-ла чедир бидимес артып турар.

Төгүдүг конференция барык-жең чылдар мурунда болуп өрткөн залга келген кижилер үр турар. Ол дээр хари-даа зал безин эвес, оон дургаар шайтуң өрөөлге дө-йөшөк. Ол ыраккы хүнериниң гайында дийриг тураскаалды кадал-дыг дег тураскаал чүүлдери мы-ээшөт артык...

Бөлөшкөвтериниң меншевиктериниң тилеги Владимир Ильичиниң муруттугалы-биле конференция-нының чедир быжылгап турган, портунистиг чүдөк-бухар чорук-чы партияны аргалап алырын бот-тодурган. Меншевиктерин болгаш дөдө-даа узуткакчыларын РСДРП-ден дур облааткан. Прага конферен-циясы 1912 чылдың ол ыраккы варь хүнеринде ажылчын шим-шикчиңиң бүгү үнөмчө айты-гларынын талазы-биле менше-виктерге улуг бөлөшкөвтериниң ин-

теш чок демиселин дооскан, мен-шевиктерге удуз демиселин бугун төгүдүг үезиниң түннелдерин үндү-ргөн, РСДРП-ниң түгү болше-виктериниң колунга камгалап алган.

Бо өрөөлдө ийн төгү бар,—деп, музейиниң директору И. Чех чугаалап турар.—Бирги болза СЭКП-нин болгаш делегейин бүгү ажыл-чын шимчешкенин амдыралынага база демиселин шыгаргангай ролду ойноан Прага конференция-нын аңаа өрттиргени-биле холбаалыг. Ийни төгү—Праганы Совет Армия-ның хостанынын үезинге ханаар-жыр.

Конференция өрткөн өрөөлди тыварына болгаш шимеп тургуза-рына совет дайнычлар дуздалаан. Прага конференцияны бажыны болгаш оон төлөөлеринге чурттаар черлерин белеткөөн кижилер — Яким Гавина-биле олар харылаш-каны. Конференция кайы өрөөлдө эр-ткенни ылап доктаады билеп алды-рында харун ол дуздалан, ол Гибери кудумчузунда № 7 бажы болган, ам мында В. И. Ленинниң музейи турар. РСДРП-ниң конференциянын эрттиргенине ол бажыны 48 чыл-дар мурунда шилип алган турганы таварылга эвес. Ичан улустуу кылды адаттыгын турган ол бажын социал-демократтыг партиянын бо-луп турган. Ол партиянын төп ор-ганы—«Право Лиду» солунуң ти-пографиязы аңаа турган. Конферен-циянын ажылынын шыгы чыкты болурунга ол бажың кончуг эпити болган.

Владимир Ильичиниң Прагага чо-руп турганынын бүгү талааларын болдунар-ла аргазы-биле калбак чы-рылар дөш ол үениң болгаш шы-гы чыкты чоруктуң чамдык берге чүүлдерин илереди дугайында хей-ниитиниң идеялыг киржилгези-биле музейиниң ажылдакчылары на-рын улуг ажылды чорудуп турар. Прага конференцияны оон мур-

нунда келген болук төлөөлөр-биле В. И. Ленинниң уккуражын черин сөөлү чылдарда дилеп тывар арга-лы болган. Лети районунда «Бель-ведери дээр алтылар бажынын» өрөөлдериниң бирээниң ол уккура-жышкын болган, ам мында студен-тилериниң ниити чурттаага чери турар. Ленинниң төртүтүгөн хүнүн-ден бээр 90 чыл болурунга чедир аңаа тураскаал самбыраан ажылдар. Конференциянын чамдык төлөөле-рини чурттап турганы ийн хавира-лары база тышкан.

Иччалда-да чехословак эштерин чорудуп турары улуг шимчеле ажы-ды туражак, Прага конференция-зынын үезинде Владимир Ильичини чурттап турган чери амдыга чедир тымылаан. Конференцияны киржикчилери азы херечилери чо-раан кижилериниң сактышкына-рын барымдалаан алгыра, экик та-лазыдан узуң балконут чыгыс калы улуг эвес бажыга бир чех эштинге Владимир Ильичини чурттап турганы билдинер болуп турар. Иччалда-даа ол эштин фам-илиянын ам-даа ылап доктаадып шылаваан.

Иччалжак чехословак төгүчү-лөр ол кижиниң фамилиязын тыва-рында идеген турар.

Владимир Ильич бир-ле дугаарында Прага конференциянын ырак мурунда-ла—1901 чылда Прагага чораш. Даштыкыдан Россияга бол-гаш